

GAZDASÁGI RENDVÉDELMI MUNKÁK A XIX-XX. SZÁZADBAN

X. Rendvédelemtörténeti Tudományos Konferencia,
Budapest, 1997. szeptember 23-26.

Gazdasági rendvédelemünk a XIX-XX. században címmel 1997. szeptember 23-tól 26-ig került megrendezésre a X. Rendvédelemtörténeti Tudományos Konferencia Budapesten. A szervezők a konferenciát gróf Lónyai Menyhért, a Magyar Királyi Pénzügyőrség létrehozója emlékének ajánlották.

A rendezvény védnöki tisztét a Magyar Köztársaság Elnöke vállalta. A köztársasági elnök úr hivatali elfoglaltsága miatt a rendezvényen nem tudott ugyan személyesen részt venni, azonban levélben üdvözölte a konferencia résztvevőit:

„Tisztelt Konferencia! Hölgyeim és Uraim!

Köszöntöm önöket a X. Rendvédelemtörténeti Tudományos Konferencia résztvevőit; a szervezőket, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelemtörténeti Tudományos Társaságot.

A nemzeti rendvédelem több évtizedes múltja gazdag, tanulmányozásával útbaigazítást kaphatunk a jelen rendvédelmére is – a terület tudományos feltárása fontos, közös, osztársadalmi ügy. Miután a rendvédelem története a történettudomány specifikus részterülete, feltétlenül üdvözlendő, hogy a feltáró munkát koordináló társadalmi testület együttműködést alakít ki a rokon szakterületek művelőivel, kiváltképp a tudományos műhelyekkel és intézetekkel, keresik a külföldi kapcsolatok lehetőségét is. Amikor a problémafelvetésekben sokszínű fórumnak sikeres munkát kívánok, azt is kívánom, hogy az évente megrendezett konferencián a hazai és külföldi szakma és a rokon tudományterületek részvétele erősödjék.

Barátsággal:

Göncz Árpád”

A Szemere Bertalan Magyar Rendvédelemtörténeti Tudományos Társaság szervezésében hét év alatt tíz konferenciára került

sor a rendvédelemtörténet témakörében. Az egyesület múltja sem nyúlik vissza túlságosan hosszú időre. A nyolcvanas években jött létre a rendvédelemtörténeti munkaközösség, a szakterületet kutatók csoportosulásaként. A rendszerváltáshoz kapcsolódóan létrejött új egyesületi törvény hatálya lépése nyomán alakult át a munkaközösség társadalmi szervezetté, melyet a Fővárosi Bíróság 1991-ben jegyzett be. Azóta a társaság tevékenysége fokozatosan gyarapodott, működése egyre inkább kiváltja a hazai és külföldi szakmai körök érdeklődését és elismerését. A rendvédelem és a rendvédelemtörténet fogalmát a társaság tagjai definiálták elsőként. E fogalom azóta polgárjogot nyert törvényeinkben. A törvényalkotók is használják e fogalmat. A Társaság ma már két periódikát jelent meg: a Rendvédelemtörténeti Füzeteket és a Rendvédelemtörténeti Hírlevelet. Az egyesület a hazai rendvédelemtörténeti kutatások centruma és koordinátora. A szakterület kutatói, gyűjtői, az érdeklődők szinte kivétel nélkül a társaság tagjai. A társaság kutatási eredményei nyomán jött létre a nemzeti rendvédelemünk történetét első ízben bemutató könyv, mely már két kiadást élt meg.

A szeptemberi rendvédelemtörténeti konferencia tükrözte a szervező bizottság dinamikáját alkotó szellemiségét. Gazdasági rendvédelemünk két évszázados történetének a konferenciáján taglalt kérdéseire nem csak a hazai kutatók voltak kíváncsiak. Csupán Észak-Amerikából hat fő látogatott el a rendezvényre, három kanadai és három egyesült államokbeli. A konferencián mintegy 60 fő vett részt. A jelenlévők csaknem 20 %-a a határainkon túlról érkezett. Emellett a rendfenntartás történetének témakörében alkotó néhány nyugat-európai kutatóműhely előre bejelentette igényét a konferencia kiadványára.

A konferencia helyszíne tekintetében a szervező társaság szakított a hagyományokkal. Ezúttal nem a Rendőrtisztviseli Főiskolán került megtartásra a rendezvény, hanem a Vám- és Pénzügyőrség Pasaréti úti klubjában. A

résztevők egyöntetű véleménye volt, hogy az új helyszín a rendezvény javára vált. A pénzügyőrök figyelmes vendégszeretete, tudományt támogató magatartása kívánatosá tette azt, hogy a konferencia új helyszíne hagyományteremtő kezdeményezésé váljék.

A konferencia nyitó napján, kedden került sor a megnyitó protokoll előadásokra, melyek sok érdekes gondolatot vetettek fel gazdasági rendvédelmünk jelenlegi helyzetéről, megismertetve a hallgatóságot a szakterület legfontosabb adataival. A megjelenteket a házigazda, *dr. Köpf László*, a Vám- és Pénzügyőrség Szociális, Kulturális és Sportközpontjának igazgatója üdvözölte.

Elsőként *Arnold Mihály* pénzügyőr altábornagy, a Vám- és Pénzügyőrség országos parancsnoka arról tájékoztatta a jelenlévőket, hogy az általa vezetett rendvédelmi testület feladatköre milyen módosulásokon megy át a rendkívül dinamikusán változó magyar gazdaság hatására és e testületi teendők formálása milyen mértékben kompatibilis az Európai Unió hasonló területének tendenciáival. Mondandója úgy foglalható össze, hogy a pénzügyőrség tevékenysége egyre inkább hasonlít a kiegyezés és a második világháború közötti időszak pénzügyőrségének szakmai feladataihoz, a végrehajtás módja pedig ma már szinte teljes egészében igazodik az európai közösség kívánalmaihoz.

A megnyitó második előadója *dr. Bakondi György* határőr vezérőrnagy, a határőrség szervezési főigazgatója, a határőrség tudományos bizottságának elnöke volt, aki az új határőrségi törvényből kiindulva vázolta testülete jelenlegi és jövőbeni feladatait, e teendők körében pedig a gazdaság védelmére irányuló szolgálat súlyát. Külön kihangsúlyozta az Európai Unióhoz csatlakozásunkat követően a Magyar Köztársaság és az Európai Unió közös határai őrzetének fontosságát.

A megnyitó záró előadását *dr. Ernyes Mihály* rendőr dandártábornok, a Baranya-megyei rendőrfőkapitány tartotta, aki az országos rendőrfőkapitány képviselőjeként jelent meg a rendezvényen. Előadása széles történelmi korszakot ívelt át a pandúrvilágtól napjainkig, megragadva a különböző korok rendfenntartásában a gazdasági rendvédelem kulcskérdéseit is meghatározó pozitív és negatív tapasztalatokat.

A megnyitót követően került sor a nyitó plenáris ülésre, melynek levezető elnöke *dr.*

Dombrády Lóránd, a hadtudomány doktora volt.

A nyitó plenáris ülés első előadója *dr. Parádi József*, a hadtudomány kandidátusa, főiskolai tanár „A magyar határőrizet teendői a nemzetgazdaság védelme terén az Osztrák-Magyar Monarchiában és a két világháború közötti Magyar Királyságban” címmel tartotta meg bevezető előadását. Parádi József gondolatébresztő módon, tág értelmezésben közelítette meg a témát. Mint a szervezésben is résztvevő személy, kötelességének érezte, hogy körvonalazza a konferencia határait térben és időben, valamint tartalmi tekintetben. Ezt követően tért rá előadásának témájára. A kiegyezéstől a második világháborúig tartó időszakban a magyar határőrizetnek a gazdaság védelme terén kifejtett tevékenysége lényegét az ország munkaerőalapjának és termelési eszközbázisának védelmében jelölte meg. Hangsúlyozta azonban, hogy ezen igénynek a dualizmus és a két világháború közötti korban jelentősen eltérő módon tettek eleget a magyar határőrizeti szervek. Az eltérés okát az előadó alapvetően az országra ható külső tényezőkben jelölte meg.

Ebéd előtt még egy előadás meghallgatására került sor, melyet *dr. Nagy György*, a hadtudomány kandidátusa, egyetemi docens „A magyar határőrizeti szervek gazdasági rendvédelme feladatainak jellemző sajátosságai az 1940-es évek második felétől” címmel tartott. Az előadó, elsősorban a Magyar Királyi Vámőrségre, a honvéd határavadászokra, illetve a határőrségre koncentrálna, e testületek feladatait vizsgálta a gazdasági bűnözés elleni harcban. Előadásából kiderült, hogy a vizsgált testületek feladatrendszerében ugyan periférikus teendőnek tekinthető a gazdasági bűncselekmények felderítésében történő részvétel, ilyen irányú teendők mégis fontos részt képeznek a bűnüldözés ezen ágának.

Ebéd után *Kiss István Géza* „A Magyar Királyi Pénzügyőrség feladatai a gazdasági rendvédelemben a két világháború közötti időszakban” címmel osztotta meg kutatási eredményeit a hallgatósággal. Az előadó elsősorban a testület korabeli jövedéki feladatait vizsgálta. Az előadó úgy foglalt állást, hogy a pénzügyőrségnek ugyan voltak teendői a gazdasági élet más területein is a törvény ellen vétők felderítésében, azok azonban elsősorban a rendőri és csendőri szervek támogatását jelentették. A pénzügyőrség a gazdasági rend

fenntartásához döntően a jövedéki típusú
szolgálati teendőknek ellátásával járult hozzá.

Joó Gábor előadását „Gróf Lónyai Menyhért életútjának vázlatos áttekintése” címmel ismerhették meg a konferencia résztvevői, mely alkotással a szerző a néhai pénzügyminiszter emléke előtt tisztelgett. A felolvasás során olyan ember képe bontakozott ki előttünk, aki szellemi és anyagi lehetőségeit a haza érdekében kamatoztatta. Munkálkodása nyomán formálódott ki a dualizmus kezdetén az új magyar pénzügyi szervezet. Hatalmas tudással, külföldi tapasztalatok, a hazai lehetőségek és a fejlődés adta követelmények figyelembe vételével indította útjára a sok tekintetben ma is példaértékűnek tekinthető ki-egyezés-kori magyar pénzügyi szervezetet.

A nyitó plenáris ülés utolsó előadását Kövesi László tartotta „A rendőri nyugdíjpénztárak tegnap és ma, szociális gondoskodás” címmel. Az előadó felvázolta azt, hogy a ki-egyezés és a második világháború közötti időszakban milyen elvek mentén szerveződtek a rendfenntartó szervezetek nyugdíjpénztárai és azok milyen hatékonysággal gazdálkodtak. A vizsgált időszakban e terület nem volt centralizálva. Egy-egy rendvédelmi testületben – az állománycsoportokhoz igazodva – több nyugdíjpénztár is működött. E pénztárak a fizetések jóval kisebb százalékára tartottak igényt, mint manapság. A századelőre azonban már komoly vagyona tettek szert, melynek hozadékát a további vagyongyarapítás mellett a tagokra költötték. Az előadó jelezte, hogy több olyan nagy értékű ingatlan van az országban, amely köztudottan a korabeli rendvédelmi testületek nyugdíjpénztárainak tulajdonában volt, azonban a konkrét történelmi tények homályosak, nem bizonyíthatók kellőképpen. Kérte a tudós kollégák segítségét e feltárt munkában.

A nyitó plenáris ülés napján (kedden) került sor a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelemtörténeti Tudományos Társaság 1997. évi közgyűlésére is. A közgyűlés egyhangúlag elfogadta a társaság elnökének, gazdasági főnökének és a felülvizsgáló bizottság képviselőjének beszámolóját és felhatalmazta az elnököt arra, hogy az érintett irányelvek szellemében készítse el a társaság 1998. évi munkatervét. A közgyűlés határozatot hozott arra vonatkozóan is, hogy a tagdíjakkal huzamos idő óta elmaradt tagok esetében az elnökség érvényesítse az alapszabályzatban rögzített jogosultságát.

A konferencia második napján 1997. szeptember 24-én, szerdán került sor a szekcióülésekre. Három szekció működött egyidőben: a csendőri-rendőri, a határőrizeti és a vám- és pénzügyőri.

A csendőri-rendőri szekció levezető elnöke dr. Öry Károly volt.

A szekció első előadójaként dr. Szikinger István, az állam- és jogtudomány kandidátusa „A gazdaság védelmének tapasztalatai Németországban” címmel tartotta meg előadását. Az előadó a német nyelvterületre vonatkozóan két évszázad fejlődését tekintette át, alapvetően saját kutatásaira alapozva. Megragadta azokat a markáns jelenségeket és tendenciákat, amelyek a német rendvédelem fejlődését – ezen belül a gazdasági rendvédelem alakulását – meghatározták. A második világháború végéig a német rendőrséget – különösen a porosz hatás erősödése nyomán – döntően militáns jellegűnek értékelte.

Mivel az előadónak halaszthatatlan teendői miatt el kellett távoznia, a konferencia levezető elnöke a témához kapcsolódó vitát az előadás elhangzását követően nyitotta meg. Lényegében két kérdésben bontakozott ki vita, mindkét témát a jelenlévők egyetértésével sikerült lezárni. Fazakas László felvetette, hogy a rendvédelmi jogok biztosítása a felderítő és elhárító szervezetek számára nem áll összhangban a demokráciák működési elveivel. Dr. Szikinger István egyetértett a felvetővel és ismételen aláhúzta, hogy az előadása végén a német és a magyar, illetve más demokratikus berendezkedésű vezető hatalom gyakorlata között húzott párhuzam nem a véleményét, hanem a jelenlegi helyzetet tükrözi.

Dr. Parádi József felvetette, hogy az előadó, helytelenül, a rendvédelem fogalmát a militáns típusú rendvédelemmel azonosítja. A rendvédelem a fogalomalkotók álláspontja szerint magába foglalja különböző korok és különböző területek egymástól eltérő típusú rendfenntartásait. A rendvédelem tehát olyan gyűjtőfogalom, amelybe belefér a diktatúrák és a demokráciák rendvédelme egyaránt; szakmai és történelmi fogalom, nem pedig politikai kategória. Helytelen a rendvédelmet a katonai típusú rendfenntartással azonosítani. Az természetesen nem kizárt, hogy térben és időben elhatárolva előfordulhat: egy adott időszakban és térségben a rend fenntartását katonai típusú rendvédelem valósítja meg. Ezt azonban nem lehet általánossá tenni a rendvé-

delem fogalmát illetően, hiszen abba a polgári demokráciák nem katonai elvek szerint szerveződő rendfenntartó szervei ugyan úgy beletartoznak. E pontosítással az előadó és a hallgatóság egyaránt egyetértett.

A vitát követően került sor *dr. Szakály Sándor*, a történelemtudomány kandidátusa előadására „A két világháború közötti magyar csendőrség szerepe a vagyonbiztonság fenntartásában” címmel. Szakály Sándor a testületi szolgálat eredményeit megelőző jellegű tevékenységében, a fegyverzettségében és a magas színvonalú szaktudásában jelölte meg. Statisztikai adatokkal támasztotta alá azt az irigylésre méltó köz- és vagyonbiztonsági helyzetet, amely a csendőrség működése során kialakult.

Dr. Szabó József János „Egy vádalku tanulságai a XIX. század magyar bűnüldözésében” című előadásában érdekes területre irányította a hallgatóság figyelmét. A múlt századi téma számos aktualitást tartalmaz napjainkra nézve is, hiszen a rendszerváltást követően formálódó jogrendszerünkbe és a bűnüldözési gyakorlatba napjainkban szüremkedik vissza a vádalku fogalma, elsősorban nyugati minták alapján. Az előadás nyomán nyilvánvalóvá vált: helyes volna, ha a jogrendszerünket formálni igyekvők a költséges nyugati tapasztalatszerző utak mellett több időt töltenének el a szakterület hazai történetének megismerésével.

Ebéd előtt a szekció utolsó előadója *dr. Suba János* „A Magyar Királyi Csendőrség szerepe az I. világháború alatt a vasúti fosztogatások megakadályozásában” címmel tartotta meg előadását. Az előadó a kivételes hatalom gyakorlása időszakának feszültségektől terhes időszakába kalauzolta a hallgatóságot, ahol a rendvédelmi szerveknek is sajátos, a békeidőszaktól jelentős mértékben eltérő feladatokat kellett megvalósítaniuk. A közellátás, a termelés, a véderő ellátása olyan feladatokat jelentett, amelyek békeidőben vagy egyáltalán nem fordultak elő, vagy lényegesen más formában. A rendvédelmi szervekre a háborús körülmények közepette a békeidőszakhoz képest jelentősebb mértékben hárultak gazdaságvédelmi feladatok. E teendők eredményes, vagy kevésbé eredményes megoldásának hatásait pedig sokkal közvetlenebbül érzékelték a társadalom, mint békeidőszakban. A Magyar Királyi Csendőrségre is számos új, szokatlan feladat hárult, amelyek egy része előre nem

volt látható, mert az a háború elhúzódása nyomán keletkezett. E teendők közé tartozott a vasúti fosztogatások megakadályozása is, melynek érdekében a csendőrség minden tőle telhetőt megtett. A vasúti fosztogatások azonban olyan bűncselekménytípusnak bizonyultak, amelyek felszámolását tulajdonképpen csak a cselekménytípust szülő körülmények megszüntetésével lehetett elérni.

Az ebédszünetet követően *Simon Ferenc* „A Magyar Királyi Csendőrség szolgálati teendői a vagyonbiztonság ellen irányuló bűncselekmények megelőzésében és felderítésében” címmel a csendőrség nyomozó szolgálatának a gazdasági bűncselekmények felderítésére irányuló tevékenységével ismertette meg a hallgatóságot. Az előadás során a konferencia résztvevői rendkívül racionális nyomozószolgálati szervezési rendszerrel ismerkedhettek meg, ahol bűncselekmény-fajtánként szervezték a nyomozó csoportokat, ily módon biztosítva a detektívek számára a szakterületben történő elmélyedés lehetőségét. E specializált csoportokat pedig professzionális háttérintézmények szolgálták ki, mint laboratórium, nyilvántartó, stb. Mindez párosult az operatív munka eszközeinek szükség szerinti differenciált használata, valamint a csendőrörsök hihetetlenül alapos helyismerete. Ezek a körülmények tették lehetővé, hogy a Magyar Királyi Csendőrség nem túlságosan távoli múltra visszatekintő nyomozó szolgálata impozáns eredményeket tudott felmutatni a vagyonbiztonság ellen irányuló bűncselekmények felderítésében is.

A szekció utolsó előadója *dr. Barsiné dr. Tasi Mária* „Gazdaságvédelem Magyarországon a statisztika tükrében” címmel tartotta meg előadását. A kiegészítéstől a rendszerváltásig több korszakot átívelő előadás a bűnügyi és a gazdasági statisztika tükrében vizsgálta a honi bűnfelderítés gazdasági bűncselekmények ellen irányuló részének alakulását.

Az előadó közvetlen összefüggést fedezett fel a gazdasági fellendülés és a gazdasági bűncselekmények gyakorisága között. Felszínre került azonban egy másik tendencia is, nevezetesen: minél inkább romlott az ország gazdasági helyzete, annál erőteljesebbé vált a gazdasági bűnözés is. Egyenes arányt sikerült bemutatni a bűnüldöző szervek színvonala és a bűnelkövetések között is, azonban az is nyilvánvalóvá vált, hogy bűnözési tendenciákat a rendvédelmi szervek csupán visszaszorí-

tani voltak képesek, felszámolásukra a körülmények megváltozása volt hivatott.

A csendőri és rendőri szekcióval egyidőben folyt a vám- és pénzügyőri szekció munkája, melynek levezető elnöke *dr. Dettné dr. Légrády Ilona*, a hadtudomány kandidátusa, főiskolai tanár volt.

A szekció nyitó előadását *dr. Parádi József*, a hadtudomány kandidátusa, főiskolai tanár „A dualizmuskori magyar pénzügyőrség és vámhivatalok” címmel tartotta meg. Hangsúlyozta, hogy a kiegyezést követő időszak helyzete hasonlított a rendszerváltást követő időszakra, legalább is annyiban, hogy mindkét időszakban a polgári, társadalmi berendezkedés igényeinek megfelelően kellett a testületi feladatrendszer kimunkálni, amelynek az európai, illetve korábban a monarchiai gyakorlattal kompatibilisnek kellett lennie. Az előadás során a résztvevők megismerkedhettek a korabeli pénzügyőrségi, vámhivatali és pénzügyigazgatási struktúrával és feladatkörrel.

A szekció második előadója *Kiss István Géza* „Vámhivatalok a két világháború közötti Magyar Királyságban” címmel vezette fel témáját. Az előadó – rövid történeti visszatekintést követően – ismertette a korabeli vámhivatali rendszert, annak kapcsolatát a pénzügy, illetve a közigazgatás más területeihez. Az új vámtörvény lényegét a korabeli gazdasági és politikai helyzetbe ágyazva interpretálta az előadó.

Csóka Ferenc, a szekció ebédszünet előtti utolsó előadója „A második világháború során elhagyott, illetve külföldre hurcolt javak” témakörét járta körül előadásában. Az alapos levéltári kutatásokon nyugvó előadás a hallgatóság élénk érdeklődését váltotta ki. Az előadónak sikerült jól összefognia a rendkívül szövevényes és politikai érdekektől terhes témakört. Végső konklúziója óhatatlanul az volt, hogy a téma részletesebb feltáráshoz kiterjedtebb, az ország határain túlra nyúló kutatásokra volna szükség, aminek anyagi alapjai jelenleg nem állnak a rendelkezésére.

Az ebédszünetet követően került sor *dr. Öry Károly* főiskolai docens előadására „A Vörös Őrség feladatai a nemzetgazdaság védelme terén” címmel. Öry Károly előadásában a korábbi előadások tartalmától eltérő, merőben új feladatrendszerrel és szervezettséggel rendelkező testülettel ismerkedhettek meg a jelenlévők. Az új típusú rendvédelmi testület és annak feladatrendszere, eszközei és mód-

szerei meglehetősen szokatlannak bizonyultak a Kárpát-medence térségében. A Vörös Őrség esetében nem a feladat volt új, hiszen a nemzetgazdaság védelme a korábbi korok rendvédelmi testületeinek is feladatát alkotta valamilyen formában. A Duna-Tisza mentén azonban idegenül hatottak azok a módszerek, amelyeket a Vörös Őrség a szervezettel együtt igyekezett átvenni a volt cári birodalom területén formálódó Szovjetuniótól.

A szekció utolsó előadója *Salamon Iván* „Egyenruha, kényelem, demokrácia és gazdasági kihatásai” címmel tartott előadást. A rendkívül gazdag tényanyagon nyugvó és élvezetes módon megtartott előadás jól érzékeltette a mindenkori magyar egyenruhára a politikum oldaláról érkező hatásokat és azok következményeit. Legalább ilyen fontosnak tartotta azonban az előadó a gazdasági érdekeltségeket is. A XIX–XX. századi magyar egyenruhák – ezen belül a rendvédelmi testületek uniformisai – változásait kanyargós úthoz hasonlította. Indirekt módon az is érzékelhető volt, hogy ez az út egyben lejtő is. Az előadó félreérthetetlenül utalt arra, hogy a Magyar Köztársaságban az egyenruhák kérdését illő volna az európai és a magyar hagyományoknak megfelelő vágányra helyezni.

A konferencia harmadik szekcióját a határőrizeti szekció képezte, melynek levezető elnöki tisztjét *dr. Kovács István*, a hadtudomány kandidátusa, főiskolai tanár látta el.

A szekció nyitó előadását *dr. Bacsa Gábor*, a hadtudomány kandidátusa tartotta „Gazdaságvédelem az 1920-as években a déli határ mentén” címmel. Előadásában a húszas éveket jellemző általános nehézségek és azok rendvédelmi aspektusai mellett elemezte azon sajátosságokat is, amelyek a déli határ térségét jellemezték. Elsősorban az itt szolgálatot teljesítő határőrizeti szervek gazdaságvédelmi tevékenységét boncolta. A vizsgált időszakot rendkívül nehéznek minősítette, a gazdasági rendvédelem tekintetében pedig egyszersmind meghatározónak is, mert ekkor keletkeztek azok a tapasztalatok és eredmények, amikre támaszkodva ki lehetett alakítani az eredményes gazdaságvédelmi tevékenységet.

Dr. Sallai János, a hadtudomány egyetemi doktora, főiskolai docens „A Magyar Királyi Vámőrség gazdaságvédelmi feladatainak tükröződése a korabeli szabályzatokban” címmel érdekes – forráskritikai jellegű – előadást tartott a vámőrség gazdaságvédelmi feladatairól.

Az előadásból kiderült, hogy a vámórségnek a határőrizethez kapcsolódóan viszonylag széleskörű és a társ rendvédelmi szervekkel együttműködési teendői voltak a gazdaság védelmezése terén.

Dr. Keserű István, a hadtudomány kandidátusa, főiskolai tanár „A határórség szerepe az ország gazdaságának védelmében (1945-1949)” címmel a második világháború utáni gazdasági újjászerveződésben vizsgálta a határórség szerepét. Előadásában sok érdekes korabeli epizódot ismertetett. Lényegében a csempészség megakadályozása és a rendőrségnek nyújtott segítő munka bemutatása alkotta az előadás tárgyát. Az előadó úgy foglalt állást, hogy a határórség, más rendvédelmi szervek támogatásával, rendkívül fontos szerepet játszott a csempésztevékenység, az illegális határforgalom felszámolásában. Ugyanakkor nélkülözhetetlen segítséget nyújtott a rendőrségnek a fegyveres bandák és bűnözők környezetük felszámolásában.

Dr. Kovács Gyula „A határforgalom ellenőrzési feladatai a gazdasági rendvédelemben” címmel – alapos történelmi visszatekintést követően – napjaink feladatkörét elemezte a határforgalom terén, a nemzetgazdaságot védelmező teendőket illetően. Az előadó által elmondottak összecsengtek a XIX. és a XX. század korábbi korainak vizsgálatai során elhangzottakkal. A határforgalom ellenőrzésével szemben támasztott gazdaságvédelmi feladatok kísértetiesen hasonlatosak a korábbi korok elvárásaira, csupán a technikai és politikai körülmények változtak lényegesen.

Pengi Elek „A határőr felderítés hatása a XX. század határőrizetében a gazdasági rendvédelemre” címmel a rendvédelem érdekes szakterületére, a határőr felderítés témakörébe vezette a hallgatóságot. Az előadó gazdag ismeretanyag birtokában bizonyította, hogy az operatív felderítő munka milyen fontos szerepet játszhat a gazdaság elleni bűncselekmények felderítésében.

A szekciók utolsó előadását vita követte. Az előadások és a vita konklúzióit a szekciók elnökei a konferencia harmadik napjának délelőttjén a záró plenáris ülésen ismertették.

Összességében mindhárom szekcióban jelentős érdemi vita alakult ki. A vita során többféle szemléletmód csapott össze. A vélemények nem minden esetben tükrözték a rendező társaság, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelemtörténeti Tudományos Társaság, illetve tagjainak véleményét, mivel a konfe-

rencia nyílt rendezvény lévén, a résztvevők közül bárki szabadon kifejtette véleményét.

Néhány fő egyetértésével találkozott csupán a konferencia tapasztalatainak olyan értelmű megfogalmazása, mely szerint a magyar rendvédelemben kritikus helyzetekben a haderőt vetették be, így napjainkban is erre lenne szükség. A résztvevők döntő többsége más értékrendek és problémák mentén sorakozott fel és csapott össze.

A legerőteljesebb vita a csendőri-rendőri szekcióban zajlott le, azonban mindhárom szekcióban az elhangzott tanulmányok manak szülő üzenete körül forgott a vita.

A témakörök több irányú megközelítése nyomán végül kikristályosodott egyfajta közös álláspont, amellyel a jelenlévők döntő többsége egyetértett. Ez a következőképpen foglalható össze:

– a gazdasági rendvédelem nem nyúdítható a szűken értelmezett gazdasági bűncselekmények elleni tevékenységre, hanem a rendfenn-tartás egészét kell áthatnia;

– a gazdasági rendvédelem kihívásai ugyan minden korban megújultak, azonban voltak olyan állandó tényezői, amelyek ismételt felbukkantak;

– a gazdaság védelmét eredményesen a minőség elvén szerveződött rendvédelmi tes-tületekkel lehet eredményesen megvalósítani, a mennyiség primátusával működtetett rend-védelmi struktúra erre kevésbé alkalmas;

– a rendvédelem – és ennek részeként a gazdasági rendvédelem – nem szakítható el az ország politikai kultúrájának, igazgatási rend-szerének, jogrendjének, a társadalom szerve-zettségének állapotától. a bűnözés helyzetétől, ezek állapotát szorosan kell követnie, nem szaladhat előre és nem maradhat le attól; – a magyar rendvédelem a nyugat-európai rend-védelem részét képezte, az ottani tendenciák a német nyelvterület közvetítésével gyűrűztek be hozzánk. Ez alól kivételt csak a szovjet megszállás időszaka képezett. Fontos tehát annak megismerése a gazdaságvédelem tekintetében, hogy Nyugat-Európában milyen bű-nözési tendenciák bontakoznak ki és arra az ottani rendvédelmi szervek milyen választ ad-nak. Ugyanilyen fontos annak a megismerése is, hogy a nyugati tapasztalatokat hogyan fo-gadta be a kárpát-medencei környezet, mi az, ami átvehető és mi az, ami kevésbé.

A konferencia résztvevői pénteken fakul-tatív programon vehettek részt, melynek kere-

tében meglátogatták a gödöllői királyi lakot és a budapesti Pénzügyőr Múzeumot. E program elsősorban a külföldi látogatók körében aratott sikert, bár a nemrég létrehozott Pénzügyőr Múzeumra a rendezvény magyarországi vendégei közül is sokan kíváncsiak voltak.

A résztvevők eredményekben gazdag konferenciát tudhatnak maguk mögött. Olyan rendezvényen cserélhettek véleményt, ahol szilárd kutatásokra alapult, széles ismereteken nyugvó álláspontok csaphattak össze a

jelenlévők és sikerült olyan közös platformot találni, amely tükrözi hagyományainkat, valamint tapasztalatokat adhat át a gazdasági rendvédelem mai szakembergárdája részére.

A konferencián elhangzottak a tervek szerint 1998-ban nyomtatásban is megjelennek.

A résztvevők többsége azzal búcsúzott, hogy 1998 őszén az „Angol, francia és német nyelvterület, valamint a magyar XIX–XX. századi rendvédelme” című konferencián újra találkozhatnak.

BALLA TIBOR

A CAPORETTÓI ÁTTÖRÉS (KARFREITI CSATA) 80. ÉVFORDULÓJA

Nemzetközi szimpózium, Kobarid, 1997. október 25.

A hadtörténeti irodalom a 12. isonzoí csatát sokszor helytelenül a caporettoi áttöréssel azonosítja, pedig a hadműveletek csupán egy része zajlott ebben a térségben, emellett az egész Isonzo menti arcvonal súlyos harcok színtere volt 1917 őszén. Talán kevésbé köztudott, hogy az olasz hadszíntéren 1915–1918 között számos magyar alakulat harcolt.

1997. október 25-én a szlovéniai Kobaridban (németül Karfreit, olaszul Caporetto), ahol 1917. október 24-én az első világháború egyik legnagyobb frontáttörése ment végbe, a csata hadtörténeti és történeti jelentőségét méltató nemzetközi emlékülést tartottak. Ezen sorok írójának abban a szerencséjében volt része, hogy jelen lehetett ezen a jelentőségteljes eseményen. A szimpóziumnak a városka egyetlen szállodája adott otthont, a rendezést az Európa Tanács által 1993-ban az év múzeumának választott Kobaridi Múzeum (Kobaridki Muzej), a város, valamint a szlovén kulturális minisztérium támogatta. Már a három leginkább érintett nép nyelvén (szlovénül, olaszul, németül) nyomtatott meghívó is arról árulkodott, hogy a résztvevő több, komoly érdeklődésre számot tartó, érdekes és szakmailag is újat adó előadás szem- és fültanúja lesz. A szervezés kitűnő volt, a szinkrontolmácsolás olasz, német szlovén nyelven folyt. A határon túlról számos olasz, osztrák, illetve szlovén érdeklődő volt jelen a zsúfolásig megtelt teremben, ezenkívül az olasz és a szlovén televízió is közvetített az elhangzottakról.

Az egész napos konferencia *Pavel Gregorčič*, a városka polgármestere rövid megnyitójával kezdődött, majd *Željko Cimprič*, a Kobaridi Múzeum igazgatóhelyettese szólt, aki a település egész közösségének elkötelezettségét hangsúlyozta az első világháborúban történtek jobb megismerése és a hagyományok ápolása iránt. Ezt követően *Lojze Marincsek* szlovén kultuszminiszter köszöntőjének felolvasása következett.

A tudományos ülésen elnöklő *Jožef Pirjevec* röviden méltatta a nyolc évtizeddel korábban történt eseményeket, kiemelve a saját területüket, családjukat védő szlovén katonák szerepét a hadműveletekben. Ezután került sor az érdemi munkára.

Elsőként *Branko Marušič* szlovén történész előadása hangzott el. Nagyívű tanulmányában az 1797. október 17-én Campoformióban Franciaország és a Habsburg-birodalom között történt békekötéstől 1918-ig terjedő időszak külpolitikai változásairól beszélt. Szólt az olasz nemzeti újjászületésről, az olasz királyság létrejötte előtti és utáni politikai változásokról. Rávilágított arra, hogyan változtak a földrajzi és etnikai határok az olasz politikában, mennyire képezett választóvonalat az Isonzo az olasz és a délszláv népek között. Fejlődésében mutatta be az olasz területi követelések növekedését, az irredenta mozgalom céljait az Adria keleti partvidékén, melyek az 1915. április 26-án aláírt londoni szerződésben csúcsosodtak ki.